

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΑΜΑ ΚΟΙΤΑΞΕΙΣ κάτι καλὰ φωτισμένο γι' ἀρκετὴ ὥρα κι ὕστερα κλείσεις τὰ μάτια, ξαναβλέπεις τὸ ἴδιο πράγμα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ματιοῦ σου, σὰν ἀκίνητο μετείκασμα ὅπου ὅ,τι πρὶν ἦταν σκοτεινὸ, τώρα τὸ βλέπεις φωτεινὸ, κι ὅ,τι πρὶν ἦταν φωτεινὸ, τώρα τὸ βλέπεις σκοτεινὸ. Ἄν κοιτάξεις, ἄς ποῦμε, ἕναν ἄντρα νὰ ξεμακραίνει στὸ δρόμο καὶ νὰ γυρίζει ξανὰ καὶ ξανὰ γνέφοντάς σου ἀκόμα μιὰ φορά, μιὰ τελευταία φορά, μιὰν ἐντελῶς τελευταία φορά... κι ἂν κλείσεις τότε τὰ μάτια, βλέπεις μέσα στὰ βλέφαρά σου σταματημένη τὴν κίνηση τοῦ ἐντελῶς τελευταίου νεύματος, σταματημένο τὸ χαμόγελό του, καὶ τὰ σκοῦρα μαλλιά τοῦ ἄντρα τὰ βλέπεις ἀνοιχτόχρωμα, τ' ἀνοιχτόχρωμα μάτια του τὰ βλέπεις πολὺ σκοῦρα.

Ἄν αὐτὸ ποὺ κοίταζες ὥρα πολλὴ ἦταν κάτι σημαντικὸ, ἔλεγε ἡ Ζέλμα, κάτι ἱκανὸ ν' ἀναποδογυρίσει μὲ μιὰ καὶ μόνη κίνηση ὅλη τὴν ἀπέραντη ζωὴ, τότε αὐτὸ τὸ μετείκασμα ἐμφανίζεται ξανὰ καὶ ξανὰ στὸ νοερό σου βλέμμα. Ἀκόμα καὶ δεκαετίες ἀργότερα τὸ βλέπεις ξαφνικά, ὅ,τι κι ἂν κοίταζες τὴ στιγμὴ πρὶν κλείσεις τὰ μάτια σου. Τὸ μετείκασμα τοῦ ἄντρα ποὺ σοῦ γνέφει γιὰ ἐντελῶς τελευταία φορά ἐμφανίζεται ἐντελῶς αἰφνιδιαστικά, γιὰ παράδειγμα ἐκεῖ ποὺ καθαρίζεις τὸ λούκι κι ἕνα σκνιπάκι μπαίνει στὸ μάτι σου, ἢ ἐκεῖ ποὺ κλείνεις τὰ μάτια σου γιὰ νὰ τὰ ξεκουράσεις, ἐπειδὴ τὰ εἶχες τόσην ὥρα καρφωμένα σὲ λογαριασμοὺς κοινοχρήστων πέρα γιὰ πέρα ἀκατα-

νόητους. "Η όταν κάθεται το βράδυ στο πλάι του κρεβατιού ενός παιδιού και το καληνυχτίζεις μ' ένα παραμύθι και με τίποτα δεν μπορείς να θυμηθείς το όνομα της περιγίπισσας ή πώς τέλειωσαν όλα καλά γι' αυτήν — επειδή σ' έχει βάλει κάτω κι έσένα ή κούραση. "Όταν κλείνεις τα μάτια επειδή φιλιέσαι με κάποιον. "Όταν ξαπλώνεις καταγής στο δάσος, στο έξεταστήριο ενός γιατρού, σ' ένα ξένο κρεβάτι, στο δικό σου. "Όταν κλείνεις τα μάτια για να σηκώσεις κάτι πολύ βαρύ. "Όταν τρέχεις από δω κι από κει όλη μέρα και δεν σταματάς παρά μονάχα για να δέσεις το λυμένο κορδόνι του παπουτσιού σου, και τότε μόνο, με το κεφάλι σκυφτό, καταλαβαίνεις ότι όλη μέρα δεν έχεις σταθεί στιγμή. Έμφανίζεται όταν κάποιος σου λέει «Κλείσε τα μάτια» επειδή θέλει να σου κάνει έκπληξη. "Όταν ακουμπάς στο χώρισμα ενός δοκιμαστηρίου επειδή δεν σου μπαίνει ούτε το τελευταίο παντελόνι απ' όσα είχες πάρει να προβάρεις. "Όταν κλείνεις τα μάτια λίγο πριν ξεστομίσεις κάτι σπουδαίο, λίγο πριν πεις άς πούμε: «Σ' αγαπώ» ή «Εγώ όμως όχι». "Όταν τηγανίζεις πατάτες μέσα στη νύχτα. "Όταν κλείνεις τα μάτια επειδή σου χτυπάει την πόρτα κάποιος που με τίποτα δεν θέλεις να του ανοίξεις. "Όταν κλείνεις τα μάτια επειδή μόλις ξεφορτώθηκες ένα βάσανο μεγάλο, επειδή ξαναβρήκες κάποιον ή κάτι που είχες χάσει, ένα γράμμα, μιὰ σιγουριά, ένα σκουλαρίκι, ένα σκυλι που τό 'χε σκάσει, τα λόγια σου ή ένα παιδί που είχε κρυφτεί καλά. Ξανά και ξανά εμφανίζεται ξαφνικά έντελως αυτό το μετέκασμα, εκείνο το ένα το συγκεκριμένο, εμφανίζεται σαν screen saver στην οθόνη της ζωής — και συχνά μάλιστα όταν κανείς δεν το περιμένει.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΛΙΒΑΔΙ, ΛΙΒΑΔΙ

ΟΤΑΝ ΕΙΠΕ ἡ Ζέλμα πὼς τὴ νύχτα εἶχε δεῖ ὀκάπι στὸν ὕπνο της, ἀμέσως σκεφτήκαμε ὅτι κάποιος ἀπ' ὅλους μας θὰ πέθαινε, καὶ μάλιστα μέσα στὶς ἐπόμενες εἴκοσι τέσσερις ὥρες. "Ἡμασταν σίγουροι. Καὶ πράγματι ἔτσι ἔγινε. Σχεδὸν ἔτσι. Κάποιος πέθανε, σὲ εἴκοσι ἐννέα ὥρες. Ὁ θάνατος μπῆκε στὴν ἱστορία μὲ μικρὴ καθυστέρηση, ἀλλὰ μπῆκε κυριολεκτικά: μπῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἴσως ἄργησε ἐπειδὴ δίσταζε· δίσταζε τόσο, πὺ ἀφησε τὴ διορία τοῦ εἰκοσιτετραώρου νὰ περάσει.

Τρεῖς φορές στὴ ζωὴ της εἶχε ὄνειρευτεῖ ὀκάπι ἡ Ζέλμα. Καὶ τὶς τρεῖς φορές κάποιος εἶχε πεθάνει μετὰ· γι' αὐτὸ κι ἡμασταν τόσο σίγουροι ὅτι τὸ ὄνειρο μὲ τὸ ὀκάπι καὶ ὁ θάνατος συνδέονταν ὀπωσδήποτε μεταξύ τους. Ἔτσι λειτουργεῖ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου. Καταφέρει μέσα σὲ χρόνο μηδὲν νὰ συσχετίσει τὰ πιὸ ἄσχετα μεταξύ τους πράγματα. Καφετιέρες καὶ κορδόνια παπουτσιῶν, γιὰ παράδειγμα, ἢ φιάλες ἐπιστρεφόμενες καὶ χριστουγεννιάτικα δέντρα.

Τὸ μυαλὸ τοῦ Ὀπτικοῦ εἶχε ταλέντο σ' αὐτὴ τὴ δουλειά. Τοῦ ἔλεγε δυὸ πράγματα πὺ δὲν εἶχαν τὴν παραμικρὴ σχέση μεταξύ τους κι αὐτὸς ἐπιτόπου ἔβρισκε καὶ σοῦ ἔδειχνε τοὺς δεσμοὺς τῆς στενῆς συγγενείας τους. Καὶ νὰ τώρα πὺ ὁ Ὀπτικὸς εἰδικὰ ἐπέμενε ὅτι τὸ πρόσφατο ὄνειρο μὲ τὸ ὀκάπι δὲν θὰ ἔφερε τὸ θάνατο σὲ

κάνεναν, ὅτι ὁ θάνατος καὶ τὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα ἦταν πράγματα ἀπολύτως ἄσχετα. Ἐμεῖς ὅμως ξέραμε ὅτι καὶ ὁ Ὀπτικὸς τὴν πίστευε τὴν προφητεία τοῦ ὄνειρου. Ὁ Ὀπτικὸς εἰδικά.

Ἄνοησίες τὰ θεωροῦσε αὐτὰ καὶ ὁ μπαμπάς μου, προλήψεις ποὺ τὶς τάιζε τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἀφήναμε τὸν πραγματικὸ κόσμον νὰ μπαίνει στὴ ζωὴ μας, δὲν τοῦ ἀνοίγαμε διάπλατα τὶς πόρτες μας. Τὸ ἔλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε: «Ἀνοίξτε τὶς πόρτες σας, νὰ μπεῖ στὴ ζωὴ σας περισσότερη πραγματικότητα».

Τὸ ἔλεγε κατηγορηματικὰ καὶ προπάντων στὴ Ζέλμα. Πρὶν ἀπ' ὅλα αὐτά.

Μετὰ τὸ ἔκοψε καὶ τὸ ἔλεγε μόνο σπάνια.

Τὸ ὀκάπι εἶναι παράξενο ζῶο, πολὺ πιὸ παράξενο ἀπὸ τὸ θάνατο· ἡ προσωποποίηση τοῦ ἀντικανονικοῦ καὶ τοῦ ἀφύσικου, μὲ τὰ ἀσπρόμαυρα σὰν τῆς ζέβρας πόδια του, τὰ καπούλια τοῦ τάπιρου, τὸ καφεκόκκινο κορμί του ποὺ θυμίζει καμηλοπάρδαλη, τὰ ἐλαφήσια μάτια του καὶ τὰ ποντικήσια ἀφτιά του. Εἶναι κυριολεκτικὰ ἀπίστευτο· ὄχι μόνο στὰ προφητικά —καὶ τρομακτικά— ὄνειρα μιᾶς γυναίκας ἀπὸ τὴν περιοχή τῶν λόφων δεξιὰ τοῦ Ρήνου, ἢ ὁποία πιάνει ἀπὸ τὴ Ρηνανία ὡς τὸ Παλατινάτο καὶ τὴν Ἔσση καὶ λέγεται Βέστερβαλντ — ἀλλὰ καὶ στὴν πραγματικότητα.

Πρῶτον, δὲν ἔχουν περάσει παρὰ ὀγδόντα δύο μόλις χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ τὸ ὀκάπι ἀνακαλύφθηκε ἐπισήμως στὴν Ἀφρική. Εἶναι τὸ τελευταῖο μεγάλωσμο θηλαστικό ποὺ ἀνακάλυψε ὁ ἄνθρωπος· ἔτσι νομίζει ὁ ἄνθρωπος, δηλαδή. Καὶ κατὰ πᾶσα πιθανότητα ἔτσι εἶναι, διότι

τελικὰ τί θὰ μποροῦσε νὰ ἔρθει μετὰ ἀπὸ ἓνα ὀκάπι; Ἀνεπισημῶς μπορεῖ τὸ ὀκάπι ν' ἀνακαλύφθηκε πολὺ πιὸ πρὶν ὅμως αὐτὸς ποὺ τὸ ἀνακάλυψε μᾶλλον σκέφτηκε βλέποντάς το ὅτι ὄνειρεύεται, ἢ ὅτι τοῦ ἴστριψε. Διότι ἓνα ὀκάπι, ἰδίως ἅμα τὸ δεῖς μπροστά σου ξαφνικὰ κι ἀναπάντεχα, μοιάζει στ' ἀλήθεια πλάσμα τοῦ ὄνειρου.

Τὸ ὀκάπι δὲν εἶναι καθόλου τρομακτικό. Ἀκόμα κι ἂν ἔβαζε τὰ δυνατὰ του (πράγμα ποὺ ἀπ' ὅσο ξέρουμε σπάνια κάνει), δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τρομάξει κανέναν. Ἀκόμα κι ἂν ἡ Ζέλμα τὸ ἔβλεπε στὸ ὄνειρό της περιτριγυρισμένο ἀπὸ κοράκια καὶ κουκουβάγιες, πουλιὰ ποὺ ἔχουν πάρει ἐργολαβία τῆ δουλειὰ τῶν κακῶν οἰωνῶν καὶ τῶν τρομακτικῶν σημείων, τὸ ὀκάπι θὰ ἔδινε καὶ πάλι τὴν ἐντύπωση εὐγενικοῦ καὶ πράου πλάσματος.

Στὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα τὸ ὀκάπι βρισκόταν σ' ἓνα λιβάδι, κοντὰ στὸ δάσος, σὲ μιὰ τοποθεσία ὅλο λιβάδια καὶ χωράφια ποὺ ὅλα μαζὶ λέγονται *Οὐλχεκ*. («*Οὐλ Χεκ*») θὰ πεῖ «*Δάσος τῆς Κουκουβάγιας*». Σὲ σωστὰ γερμανικά, τὸ μέρος θὰ ἔπρεπε νὰ λέγεται («*Οιλεν Βάλντ*»). Οἱ ἄνθρωποι στὸ Βέστερβαλντ τὸ συνηθίζουν, λένε τὶς λέξεις πιὸ κοιμένες, πιὸ μικρὲς ἀπ' ὅ,τι εἶναι — βιάζονται νὰ τὶς ποῦνε καὶ νὰ ξεμπερδεύουν. Τὸ ὀκάπι στὸ ὄνειρο ἦταν ὅπως ἀκριβῶς καὶ στὴν πραγματικότητα, ἡ Ζέλμα στὸ ὄνειρο ἦταν ἐπίσης ὅπως ἀκριβῶς καὶ στὴν πραγματικότητα, ἴδια δηλαδὴ ὁ Ρούντι Καρέλ.

Τὴν ἐκπληκτικὴ ὁμοιότητα μετὰξὺ Ζέλμα καὶ Ρούντι Καρέλ δὲν τὴν εἶχε προσέξει περιέργως κανεὶς μας. Χρειάστηκε νὰ ῥθει κάποιος ἀπ' ἄλλοῦ, πολλὰ χρόνια ἀργότερα, καὶ νὰ μᾶς κάνει νὰ τὴν προσέξουμε. Τότε, πάντως, ἔπεσε πάνω μας μ' ὅλη της τὴ φόρα καὶ τὴ

δύναμη αὐτῆ ἢ ὁμοιότητα. Τὸ μακρὺ, ἀδύνατο κορμὶ τῆς Ζέλμα, ἢ στάση της, τὰ μάτια της, ἢ μύτη της, τὸ στόμα της, τὰ μαλλιά: ἡ Ζέλμα ἔμοιαζε τόσο πολὺ ἀπὸ τὰ νύχια ὡς τὴν κορφή μὲ τὸν Ρούντι Καρέλ, ποὺ ἀπὸ τότε ἐκεῖνος δὲν ἦταν στὰ μάτια μας παρὰ ἓνα δικό της ἐλαττωματικὸ ἀντίγραφο.

Στὸ ὄνειρο, ἡ Ζέλμα καὶ τὸ ὀκάπι στέκονταν στὸ Οὔλχεκ, χωρὶς νὰ σαλεύουν. Τὸ ὀκάπι εἶχε στραμμένο τὸ κεφάλι του πρὸς τὰ δεξιὰ, πρὸς τὸ δάσος. Ἡ Ζέλμα στεκόταν λίγα βήματα πιὸ πέρα. Φοροῦσε τὸ νυχτικὸ μὲ τὸ ὁποῖο πράγματι κοιμόταν ἐκείνη τῆ νύχτα. Ἄλλοτε φοροῦσε ἓνα πράσινο, ἄλλοτε ἓνα γαλάζιο, ἄλλοτε ἓνα ἄσπρο, ὅλα ὡς τὸν ἀστράγαλο, ὅλα μὲ λουλουδάκια. Εἶχε τὸ κεφάλι σκυφτό, κοίταζε τὰ γερασμένα δάχτυλα τῶν ποδιῶν της μέσα στὸ χορτάρι, κοκαλιάρικα καὶ στρεβλωμένα ἀπ' τὰ χρόνια, ὅπως καὶ στὴν πραγματικότητα. Κλεφτὲς ματιῆς μόνον ἔριχνε στὸ ὀκάπι, λοξά, ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω, ὅπως κοιτάζει κανεὶς κάποιον τὸν ὁποῖον ἀγαπάει περισσύτερο ἀπ' ὅσο θὰ ἔθελε νὰ ὁμολογήσει.

Κίνηση καμιά, ἦχος κανέναν, δὲν φουσοῦσε καν τὸ ἀεράκι, ποὺ στὴν πραγματικότητα πάντα δροσίζει τὸ Οὔλχεκ. Ὡσπου, στὸ τέλος πιά τοῦ ὁνείρου, ἡ Ζέλμα σήκωσε τὸ κεφάλι, τὸ ὀκάπι γύρισε τὸ δικό του πρὸς τὴ Ζέλμα, καὶ βρέθηκαν νὰ κοιτάζονται. Τὸ ὀκάπι — τὸ βλέμμα του ἦταν πολὺ γλυκό, πολὺ μαῦρο, πολὺ ὑγρὸ καὶ πολὺ μεγάλο. Τὸ ὕφος του εὐγενικό, σὰν νὰ ἔθελε νὰ ρωτήσῃ κάτι τῆ Ζέλμα, σὰν νὰ τῆς ζητοῦσε συγγνώμη ποὺ τὰ ὀκάπι στὰ ὄνειρα μέσα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάνουν ἐρωτήσεις. Σ' αὐτῆ τῆ σκηρὴ ἔμειναν ὥρα πολλή,

χωρίς νά σαλέψουν: μιὰ εἰκόνα ἀκίνητη, ἡ Ζέλμα καί τὸ ὀκάπι, νά κοιτάζονται στὰ μάτια.

Μετὰ ἡ εἰκόνα ξεθώριασε καί χάθηκε, ἡ Ζέλμα ξύπνησε, καί τέλειωσε τὸ ὄνειρο — ὅπως σύντομα θὰ τέλειωνε καί μιὰ ζωὴ πολὺ κοντὰ της.

Τὸ ἐπόμενο πρωί, ἦταν 18 Ἀπριλίου τοῦ 1983, ἡ Ζέλμα, στὴν προσπάθεια νά κουκουλώσει τὸ ὄνειρο μὲ τὸ ὀκάπι, συμπεριφέρθηκε μὲ προσποιητὴ εὐδιαθεσία καί χαρά. Στὴν προσποίηση τῆς χαρᾶς, βέβαια, συναγωνίζοταν σὲ ταλέντο τὰ ὀκάπι· πίστευε πῶς ἡ πιὸ πειστικὴ παράσταση τῆς κεφάτης ἄνεσης ἦταν τὰ περιττὰ χοροπηδητὰ καί οἱ ἄσκοπεσ χαζοχαρούμενες φωνές. Κι ἔτσι τὸ πρωί μετὰ τὸ ὄνειρό της ἡ Ζέλμα μπῆκε στὴν κουζίνα μὲ βῆμα χοροπηδητὸ κι ἓνα λοξὸ χαμόγελο στὰ χεῖλια, κι ἐγὼ δὲν πρόσεξα πόσο ἔμοιαζε μὲ τὸν Ρούντι Καρέλ, ἐκεῖ πού στὴν ἀρχὴ τῆς ἐκπομπῆς *Τὸ σόου τοῦ Ρούντι* ὁ καλλιτέχνης πρόβαλλε βγαίνοντας ἀπὸ μιὰ μεγάλη ὑδρόγειο, μιὰ ὑδρόγειο μὲ ἀνοιχτογάλανους ὠκεανούς, χρυσὲς στεριές καί συρόμενες πόρτες.

Ἡ μαμά μου κοιμόταν ἀκόμα, στὸ πάνω διαμέρισμα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Ζέλμα, ὁ μπαμπάς μου ἦταν ἤδη στὸ γραφεῖο του. Ἐγὼ ἤμουν κουρασμένη. Δὲν εἶχα κοιμηθεῖ καλά, τὸ περασμένο βράδυ ἡ Ζέλμα εἶχε καθίσει ὥρα πολλή στὸ κρεβάτι δίπλα μου. Ἴσως κάτι μέσα μου διαίσθανόταν τί θὰ ἔβλεπε ἡ Ζέλμα στ' ὄνειρό της, κι ἤθελε γι' αὐτὸ νά τὴν κρατήσῃ ξύπνια ὅσο περισσότερο γινόταν.

Ὅποτε κοιμόμουν κάτω, ἡ Ζέλμα καθόταν στὸ κρεβάτι δίπλα μου καί μοῦ ἔλεγε ἱστορίες μὲ καλὸ τέλος. Ὅταν ἤμουνα μικρή, ἔπιανα πάντα τὸ χέρι της μετὰ τὴν

κάθε ιστορία, τό 'πιανα από τόν καρπό, έβαζα τόν αντίχειρα στό σφυγμό της πάνω και φανταζόμουνα ότι ό κόσμος όλος γύριζε στό ρυθμό του, ότι όλα γίνονταν με τόν ίδιο ρυθμό που χτυπούσε ή καρδιά τής Ζέλμα. Φανταζόμουν ότι ό 'Οπτικός έκοβε φακούς, ό Μάρτιν σήκωνε βάρη, ή 'Ελσμπет κούρευε τούς θάμνους του φράχτη της, ό Παντοπώλης τακτοποιούσε κουτιά με χυμούς στα ράφια του, ή μαμά μου έδενε μπουκέτα από κλαράκια έλατου, ό μπαμπάς μου σφράγιζε συνταγές — κι όλοι έκαναν ό,τι έκαναν στό ρυθμό τής καρδιάς τής Ζέλμα. Μ' αυτή τή σκέψη στό μυαλό, ό ύπνος μ' έπαιρνε σίγουρα. Άλλά τώρα που ήμουν πια δέκα χρονών ή Ζέλμα ήταν τής γνώμης πώς ήμουν πια πολύ μεγάλη για τέτοια νανουρίσματα.

Όταν λοιπόν μπήκε στην κουζίνα χαμογελώντας και χοροπηδώντας, έγώ άντέγραφα τις απαντήσεις των ασκήσεων τής Γεωγραφίας από τό τετράδιό μου στό τετράδιο του Μάρτιν. Και απόρησα έπειδή ή Ζέλμα, άντινά με μαλώσει που έγραφα πάλι τά μαθήματα του Μάρτιν, ειπε «Καλημερούδια» και με σίμπησε χαϊδευτικά στό μάγουλο. Η Ζέλμα δέν ειχε ξαναπει ποτέ στη ζωή της «Καλημερούδια» ούτε ειχετσιμπήσει ποτέ κανέναν χαϊδευτικά στό μάγουλο.

«Τί έχεις;» ρώτησα.

«Τίποτα», κελάηδησε ή Ζέλμα, άνοιξε τό ψυγείο, έβγαλε ένα πακέτο φέτες τυρι κι ένα πακέτο φέτες ζαμπόν και τά ταρακούνησε και τά δυό. «Τί να σου βάλω σήμερα για κολατσιό;» κελάηδησε ξανά. «Άγαπάκι μου;» κελάηδησε άμέσως μετά. Και τό κελάηδισμα σε συνδυασμό με τό «άγαπάκι» άνέβηκαν πια από τό επίπεδο τής άπορίας στό επίπεδο τής άνησυχίας.

«Τυρί, παρακαλω», είπα. «Αλλά τί έχεις;»

«Τίποτα», κελήδησε ξανά η Ζέλμα. «Αφού σου είπα». Βάλθηκε να βουτυρώνει μια φέτα ψωμί, κι επειδή ακόμα όλες της οί κινήσεις ήταν υπερβολικές στο κέφι και στη σβελτάδα τους, έσπρωξε άθελά της με τον άγκώνα το πακετάκι με το τυρί και τό 'ριξε από τον πάγκο.

Ή Ζέλμα έμεινε τότε ακίνητη και κοίταζε από ψηλά το πεσμένο τυρί, σαν να 'ταν κάτι πολύτιμο που είχε σπάσει κι είχε γίνει χίλια κομμάτια.

Σηκώθηκα, πήγα και σήκωσα το τυρί από το πάτωμα. Τήν κοίταξα στα μάτια, γέρνοντας πίσω το κεφάλι μου. Ή Ζέλμα ήταν ψηλότερη από τους περισσότερους άλλους μεγάλους, και την εποχή εκείνη περίπου έζήντα: για μένα δηλαδή πανύψηλη κι αρχαία. Τόσο ψηλή μου φαινόταν, που σκεφτόμουν ότι από το κεφάλι της θα μπορούσε κανείς να δει ως το διπλανό χωριό: και τόσο αρχαία, ώστε πίστευα πως είχε πάρει μέρος στη δημιουργία του κόσμου.

Ακόμα κι από τόσο χαμηλά, μέτρα ολόκληρα μακριά από τα μάτια της, είδα ότι τή νύχτα κάτι κακό είχε ξετυλιχτεί πίσω από τα κλειστά βλέφαρά της.

Ή Ζέλμα ξερόβηξε. «Μήν το πείς σε κανένα», είπε με σιγανή φωνή, «αλλά πολύ φοβάμαι ότι είδα ένα όκάπι στ' όνειρό μου».

Ή άνησυχία μου χτύπησε συναγερό. «Είσαι απόλυτα σίγουρη πως ήταν όκάπι;»

«Τί άλλο θα μπορούσε να είναι;» είπε η Ζέλμα. Και πρόσθεσε πως δέν είναι εύκολο να μπερδέψει κανείς το όκάπι με άλλο ζώο. «Πως δέν είναι», είπα. Μπορεί να 'τανε κανένα στραβοχυμένο έλάφι, μιá έλαττωματική

καμηλοπάρδαλη, ένα λάθος τῆς φύσης, οἱ ρίγες ἄλλωστε καὶ τὸ καφεκόκκινο χρῶμα δὲν διακρίνονται καλὰ μέσα στὴ νύχτα, στὰ σκοτεινὰ τίποτα δὲν ξεχωρίζει καλά.

«Βλακειές», εἶπε ἡ Ζέλμα κι ἔξυσε τὸ μέτωπό της. «Αὐτὰ δυστυχῶς εἶναι βλακειές, Λουίζε».

Ἔβαλε μιὰ φέτα τυρὶ πάνω στὴ βουτυρωμένη φέτα τοῦ ψωμιοῦ, ἔκλεισε μὲ μιὰ δεύτερη φέτα ψωμιὶ τὸ σάντουιτς καὶ τὸ τύλιξε.

«Μήπως ξέρεις τί ὥρα ἀκριβῶς τὸ εἶδες;»

«Κατὰ τίς τρεῖς», εἶπε ἡ Ζέλμα. Εἶχε ξυπνήσει ὅταν τὸ ὀκάπι ἔφυγε ἀπὸ τὸ ὄνειρο, εἶχε πεταχτεῖ ἀπὸ τὸν ὕπνο κι εἶχε ἀνακαθίσει στὸ κρεβάτι κοιτάζοντας τὸ νυχτικό της — αὐτὸ φοροῦσε καὶ στὸ Οὐλκεν, στὸ ὄνειρο μέσα. Ὑστερα κοίταξε τὸ ξυπνητήρι. Τρεῖς ἡ ὥρα.

«Δὲν νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τοῦ δώσουμε καὶ τόση σημασία», εἶπε ἡ Ζέλμα, ἀλλὰ τὸ εἶπε μὲ τὸ ὕφος τοῦ ἀστυνομικοῦ ἐπιθεωρητῆ τηλεοπτικῆς ταινίας, ποὺ δὲν θέλει νὰ πάρει στὰ σοβαρὰ μιὰν ἀνώδυμη ἀπειλητικὴ ἐπιστολή.

Ἡ Ζέλμα ἔβαλε τὸ τυλιγμένο σάντουιτς στὴ σάκα μου. Σκέφτηκα νὰ τῆ ρωτήσω μήπως κάτω ἀπ' αὐτὲς τίς συνθῆκες ἦταν προτιμότερο νὰ μείνω σπίτι.

«Ἐννοεῖται πὼς θὰ πᾶς κανονικὰ στὸ σχολεῖο», μὲ πρόλαβε ἡ Ζέλμα, ποὺ πάντα ἤξερε τί σκεφτόμουν, λὲς καὶ οἱ σκέψεις μου κρέμονταν σὰν γιρλάντες γύρω γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. «Δὲν θ' ἀφήσουμε τὸ πρῶτο τυχαῖο ὄνειρο νὰ μᾶς ἐμποδίσει σὲ τίποτα».

«Μπορῶ νὰ τὸ πῶ στὸν Μάρτιν;» ρώτησα.

Ἡ Ζέλμα σκέφτηκε. «Ἐντάξει», εἶπε. «Ἀλλὰ μόνο στὸν Μάρτιν».

Τὸ χωριό μας ἦταν μικρό: δὲν εἶχε οὔτε σιδηροδρομικὸ σταθμὸ οὔτε σχολεῖο. Ὁ Μάρτιν κι ἐγὼ παίρναμε κάθε πρωὶ τὸ λεωφορεῖο ὡς τὸ γειτονικὸ χωριὸ κι ἀπὸ κεῖ συνεχίζαμε μὲ τὸ τρένο ὡς τὴν πόλη, ὅπου ἦταν τὸ σχολεῖο μας.

Ὅσῃ ὥρα περιμέναμε τὸ τρένο, ὁ Μάρτιν μὲ σήκωνε στὰ χέρια. Ἀπὸ τὸ νηπιαγωγεῖο εἶχε ἀρχίσει νὰ προπονεῖται στὴν ἄρση βαρῶν, κι ἐγὼ ἤμουν τὸ μόνο βάρος πού εἶχε πρόχειρο ὅποτε τὸ ἤθελε, ἀφοῦ ποτὲ δὲν εἶχα ἀντίρρηση νὰ μὲ σηκώνει. Τὰ δίδυμα ἀπὸ τὸ Ὁμπερτορφ τοῦ γύρευαν πληρωμὴ, εἴκοσι πφένιχ τὸ κεφάλι κάθε φορά. Μὲ τοὺς μεγάλους και μὲ τὰ μοσχαράκια τὰ μπράτσα τοῦ Μάρτιν δὲν τὰ καλοκατάφερναν. Κι ὅ,τι ἄλλο θὰ μπορούσε ν' ἀνεβάσει ψηλότερα τὸν πῆχη τῶν προπονήσεών του, ἀπὸ μικρὰ δεντράκια μέχρι γουρουνάκια γάλακτος, εἶτε εἶχαν ρίζες εἶτε ἔφευγαν τρέχοντας ἀπὸ κοντὰ του και δὲν μπορούσε νὰ τὰ πιάσει.

Ὁ Μάρτιν κι ἐγὼ εἶχαμε τὸ ἴδιο μπόι. Καθόταν ἀνακούρκουδα μπροστὰ μου, τύλιγε τὰ χέρια του κάτω ἀπὸ τὴ μέση μου και μὲ σήκωνε ψηλά. Στὸ μεταξὺ μπορούσε πιά νὰ μὲ κρατάει ἔτσι στὸν ἀέρα ἕνα ὀλόκληρο σχεδὸν λεπτὸ κι ἐγὼ δὲν ἀκουμποῦσα τὸ ἔδαφος, παρὰ μόνον ὅταν τέντωνα πρὸς τὰ πίσω τὰ πόδια μου ὅσο μπορούσα περισσότερο. Τὴ δεύτερη φορά πού μὲ σήκωσε ὁ Μάρτιν, εἶπα: «Ἡ γιαγιά μου εἶδε ἀπόψε ὀκάπι στ' ὄνειρό της».

Εἶχα τὸ βλέμμα μου καρφωμένο στὴ χωρίστρα τοῦ Μάρτιν, ὁ μπαμπάς του τὸν εἶχε χτενίσει μὲ βρεγμένη χτένα, μερικὲς τοῦφες ἦταν ἀκόμα πιὸ σκοῦρες ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες.

Τὸ στόμα τοῦ Μάρτιν ἦταν στὸ ὕψος τοῦ ἀφαλοῦ μου. «Γώρα δηλαδή κάποιος θὰ πεθάνει;» ρώτησε μὲ τὸ πρόσωπο κολλημένο στὸ πουλόβερ μου.

Μπορεῖ νὰ πεθάνει ὁ μπαμπάς σου, σκέφτηκα, ἀλλὰ δὲν τὸ εἶπα φυσικά, γιατί οἱ μπαμπάδες δὲν πεθαίνουν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πεθάνουν ὅσο κακοὶ κι ἂν εἶναι. Ὁ Μάρτιν μ' ἄφησε κάτω καὶ ξανάσανε.

«Ἐσὺ τὸ πιστεύεις;» ρώτησε.

«Ὁχι», εἶπα.

Τὸ ἀσπροκόκκινο σῆμα δίπλα στὴ γραμμὴ ξεκόλλησε ἀπὸ τὴ θέση του κι ἔπεσε μὲ κρότο κλείνοντας τὴ διάβαση.

«Φυσάει πολὺ σήμερα», εἶπε ὁ Μάρτιν. Ἐνῶ δὲν φουσοῦσε καθόλου.

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Μάρτιν κι ἐγὼ ἤμασταν στὸ τρένο, ἡ Ζέλμα πῆρε τηλέφωνο τὴ νύφη τῆς τὴν Ἐλσμπετ καὶ τῆς εἶπε γιὰ τὸ ὀκάπι ποὺ εἶχε δεῖ στὸν ὕπνο τῆς. Τὴν ὄρκισε, φυσικά, νὰ μὴν τὸ πεῖ σὲ κανέναν ἄλλον. Ἀμέσως μετὰ ἡ Ἐλσμπετ πῆρε τὴ γυναίκα τοῦ δημάρχου, γιατί εἶχαν νὰ ὀργανώσουν τὴ γιορτὴ τῆς Πρωτομαγιάς, ἀλλὰ ὅταν ἡ γυναίκα τοῦ δημάρχου τὴ ρώτησε: «Τί ἄλλα νέα;» ἡ Ἐλσμπετ πάτησε τὸν ὄρκο ποὺ εἶχε δώσει στὴ Ζέλμα, τὸν πάτησε τσακ μπάμ, καὶ πρὶν προλάβεις νὰ πεῖς κύμινο, τὸ ἔμαθε ὅλο τὸ χωριό.

Ἡ διαδρομὴ μὲ τὸ τρένο ἦταν δεκαπέντε λεπτά, στὸ ἐνδιάμεσο δὲν ὑπῆρχε σταθμός. Κι ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας φορὰ στὸ τρένο, παίζαμε πάντα τὸ ἴδιο παιχνίδι: στεκόμασταν μὲ τὴν πλάτη στὰ παράθυρα στὶς δυὸ ἀντικρι-

στές πόρτες, ὁ Μάρτιν ἔκλεινε τὰ μάτια, ἐγὼ κοίταζα ἔξω ἀπὸ τὰ παράθυρα ποὺ εἶχε ἡ πόρτα πίσω ἀπὸ τὸν Μάρτιν. Στὴν πρώτη τάξη ἔλεγα στὸν Μάρτιν τί ἔβλεπα στὴ διαδρομὴ κι ὁ Μάρτιν προσπαθοῦσε νὰ τὰ μάθει ἀπέξω. Τὰ ἔμαθε τόσο καλά, ποὺ τὴν ἐπόμενη σχολικὴ χρονιά δὲν τοῦ ἔλεγα τίποτα κι αὐτὸς μὲ τὴν πλάτη στὸ παράθυρο καὶ μὲ τὰ μάτια κλειστά μποροῦσε νὰ πεῖ ὅλα σχεδὸν ὅσα ἔβλεπα ἐγὼ ἀπὸ τὸ θολωμένο παράθυρο τοῦ τρένου: «Συρματουργεῖο», ἔλεγε τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ περνούσαμε ἔξω ἀπὸ τὸ Συρματουργεῖο. «Τώρα χωράφι. Λιβιάδι. Τὸ ὑποστατικὸ τοῦ Μουρλο-Χάσελ. Χωράφι. Δάσος. Δάσος. Πρῶτο φυλάκιο πυροπροστασίας. Χωράφι. Δάσος. Λιβιάδι. Λιβιάδι, λιβάδι. Ἐργοστάσιο ἐλαστικῶν. Χωριό. Λιβιάδι. Δεύτερο φυλάκιο πυροπροστασίας. Δασάκι. Ὑποστατικὸ. Χωράφι. Δάσος. Τρίτο φυλάκιο πυροπροστασίας. Χωριό».

Στὴν ἀρχὴ ἔκανε ἀκόμα λάθη ἀπροσεξίας, ἔλεγε «Λιβιάδι», ἐκεῖ ποὺ περνούσαμε ἀπὸ Χωράφι. Ἡ ἀργοῦσε κάπως στὴν ἀνακοίνωση τῶν τοπίων ὅταν τὸ τρένο πήγαινε πιὸ γρήγορα στὴ μέση περίπου τῆς διαδρομῆς. Ἀλλὰ σύντομα ἄρχισε νὰ τὰ πετυχαίνει ὅλα μὲ ἀκρίβεια, ἔλεγε «Χωράφι» ὅταν ἔβλεπα Χωράφι, ἔλεγε «Ὑποστατικὸ» ὅταν ἀπὸ τὸ παράθυρο περνοῦσε σὰν ἀστραπὴ τὸ Ὑποστατικὸ.

Τώρα, ποὺ ἤμασταν πιά στὴν Τετάρτη τάξη, ὁ Μάρτιν τὰ ἔλεγε ὅλα σωστά, χωρὶς τὸ παραμικρὸ λάθος, ἄφηνε ἀκριβῶς τὰ σωστά διαστήματα, τοὺς σωστοὺς χρόνους πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὸ καθετί. Τὸ χειμῶνα, ὅταν τὸ χιόνι σκέπαζε χωράφια καὶ λιβάδια καὶ τὰ ἔκανε ἕνα, ὁ Μάρτιν ἔλεγε τί ἦταν στὴν πραγματικότητα ἢ ἄσπρη

ἕκταση πού βλέπαμε νά κυλάει ὁμοιόμορφη ἔξω ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ τρένου: Χωράφι, Δάσος, Χωράφι, Λιβιάδι, Λιβιάδι.

Μ' ἐξαίρεση τὴν Ἐλσμπετ, τὴ νύφη τῆς Ζέλμα, οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι στὸ χωριὸ δὲν ἦταν προληπτικοί. Ἐκάναν δίχως νὰ νοιάζονται ὅλα ὅσα οἱ προληπτικοὶ ἀποφεύγουν: κάθονταν μὲ τὴν ἄνεσή τους κάτω ἀπὸ ρολόγια, ἂν καὶ οἱ προληπτικοὶ πιστεύουν ὅτι ἔτσι μπορεῖ κανεὶς νὰ πεθάνει, κοιμοῦνταν μὲ τὸ κεφάλι κατὰ τὴ μεριά τῆς πόρτας, παρόλο πού γιὰ τοὺς προληπτικούς αὐτὸ σημαίνει πὼς σύντομα θὰ τοὺς βγάλουε ἀπ' αὐτὴν τὴν πόρτα τέσσερις, μὲ τὰ πόδια μπροστὰ δηλαδὴ. Ἀπλωναν μπουγάδα ἀνάμεσα Χριστοῦγεννα καὶ Πρωτοχρονιά — κι ἂς τοὺς προειδοποιούσε ἡ Ἐλσμπετ ὅτι αὐτὸ ἰσοδυναμοῦσε μὲ αὐτοκτονία, ἢ συνενοχὴ σὲ φόνο. Δὲν ἀνησυχοῦσαν καθόλου ὅταν ἀκούγαν τὴν κουκουβάγια τὴ νύχτα, ἢ ἅμα τύχαινε νὰ ἰδρώσει ἓνα ἄλογο στὸ στάβλο μέσα, ἢ ἀλυχτοῦσε τὴ νύχτα σκυλὶ μὲ τὸ κεφάλι του σκυμμένο.

Τὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα, ὅμως, ἦταν ἀλλιῶς: τὸ ἀκολουθοῦσαν γεγονότα. Ὅποτε στὸν ὕπνο τῆς ἐμφανίζονταν ὁκάπι, ἐμφανίζονταν στὴ ζωὴ ὁ θάνατος· κι ὅλοι ἔκάναν λὲς καὶ καθόλου δὲν τὸν περίμεναν, λὲς καὶ τώρα πρωτάκουγαν γι' αὐτόν, λὲς καὶ δὲν εἶχε ξαναφανεῖ ποτέ του ἐκεῖ, λὲς καὶ δὲν βρισκόταν ἀπὸ πάντα ἀνάμεσά τους, στὸν κοντινὸ τους περίγυρο, σὰν τὴ νονὰ πού σὲ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα στέλνει μικρὰ ἢ μεγάλα δῶρα στὰ βαφτιστήρια τῆς.

Τὸ χωριὸ ὀλόκληρο ἀνησύχησε, φάνηκε, κι ἄς ἔκαναν οἱ περισσότεροι ὅ,τι περνοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι τους νὰ μὴ δείξουν τὴν ἀνησυχία τους. Σήμερα τὸ πρωί, λίγες ὥρες μετὰ τὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα, περπατοῦσαν σὰν νὰ ἔχανε πιάσει ξαφνικὰ πάγο ὅλοι οἱ δρόμοι, κι ὄχι μόνο οἱ δρόμοι ἔξω, ἀλλὰ καὶ τὰ σπίτια μέσα, οἱ κουζίνες καὶ τὰ σαλόνια τους. Κινοῦνταν σὰν νὰ τοὺς ἦταν ξένα τὰ ἴδια τὰ κορμιά τους, σὰν νὰ ἔχαν φλεγμονή σ' ὅλες τους τὶς ἀρθρώσεις, σὰν νὰ ἔταν εὐφλεκτα ἀκόμα κι ὅλα τὰ ἄψυχα πράγματα γύρω τους. Ὅλη μέρα κρυφοκοίταζαν παραμονεύοντας τὴ ζωὴ τους, ἀλλὰ καὶ τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων γύρω τους, στὸ βαθμὸ πού τὸ μπορούσαν. Συνέχεια κοίταζαν πίσω ἀπ' τοὺς ὤμους τους, σὰν νὰ ἔθελαν νὰ σιγουρευτοῦν πὼς δὲν θὰ τοὺς ριχνόταν κανεὶς πισώπλατα νὰ τοὺς σκοτώσει, κάποιος πού ἔχε χάσει τὸ μυαλό του κι ἔτσι δὲν εἶχε πιά νὰ χάσει τίποτ' ἄλλο ἄξιο λόγου. Καὶ βιαστικὰ γύριζαν ξανά μπροστά, διότι ἕνας τρελαμένος μπορούσε μιὰ χαρὰ νὰ κάνει καὶ μετωπικὴ ἐπίθεση. Κοίταζαν πρὸς τὰ πάνω, μὴν τοὺς ἔρθει στὸ κεφάλι κανένα κεραμίδι, κανένα κλαρί, καμιὰ λάμπα βαριά. Ἀπέφευγαν κάθε ζῶο, γιατί ἦταν βέβαιοι πὼς τὰ ζῶα μπορούσαν νὰ ἀφηνιάσουν πιὸ εὐκόλα ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκάναν κύκλο γιὰ ν' ἀποφύγουν ἡμέρες ἀγελάδες, πού σήμερα μπορεῖ καὶ νὰ τοὺς κυνηγοῦσαν νὰ τοὺς κλοτσήσουν· ἀπέφευγαν τὰ σκυλιά, ἀκόμα καὶ τὰ γέρικα, πού καλὰ καλὰ δὲν μπορούσαν οὔτε νὰ σταθοῦν στὰ πόδια τους, σήμερα ὅμως μπορεῖ νὰ ἔβρισκαν τὴ δύναμη καὶ νὰ χυμοῦσαν νὰ τοὺς δαγκώσουν στὸ λαρύγγι. Μιὰ μέρα σὰν τὴ σημερινή ὅλα ἦταν δυνατά, ἀκόμα κι ἕνα σκυλὶ μὲ τὸ ἕνα πόδι στὸν τάφο μπορούσε νὰ λυσσάζει

και να τους άρπάξει από το λαιμό, στο κάτω κάτω αυτό δεν θά 'ταν πολύ πιο αντικανονικό κι άφύσικο από ένα όκάπι.

Όλοι άνησύχησαν, αλλά μόνον ο Φρίντχελμ, ο άδερφός του Παντοπόλη, τρώμαξε πραγματικά· γιατί για να νιώσει κανείς τρόμο πρέπει να 'ναι βέβαιος. Ο Φρίντχελμ κατατρώμαξε, λές και το όκάπι στο όνειρο της Ζέλμα είχε ψιθυρίσει τ' όνομά του. Τό 'βαλε στα πόδια φωνάζοντας και τρέμοντας, σκοντάφτοντας και παραπατώντας μπήκε στο δάσος, ώσπου τον έπιασε ο Όπτικός και τον έφερε στον μπαμπά μου. Ο μπαμπάς μου ήταν γιατρός κι έκανε στον Φρίντχελμ ένεση· και ή ένεση έκανε τον Φρίντχελμ τόσο εύτυχισμένο, ώστε όλη την ύπολοιπη μέρα τριγύριζε στο χωριό χοροπηδώντας, τραγουδώντας *Ω Βέστερβαλντ πανέμορφο, θά σ' αγαπώ για πάντα* κι έκνευρίζοντας όλους τους άλλους.

Οι άνθρωποι στο χωριό βάλθηκαν να παραμονεύουν ακόμα και τις καρδιές τους, που άσυνήθιστες σε τόση προσοχή άρχισαν να χτυπούν μ' ένοχλητική γρηγοράδα. Θυμήθηκαν πως το έμφραγμα συχνά ξεκινάει μ' ένα μούδιασμα στο μπράτσο, αλλά στάθηκε αδύνατον να θυμηθούν σε ποιο από τα δυο μπράτσα, γι' αυτό και όλο το χωριό είχε μουδιάσματα και στα δυο μπράτσα. Η καχύποπτη προσοχή τους στράφηκε και στις σκέψεις μέσα στα μυαλά τους, που επίσης άσυνήθιστες σε τόσο ενδιαφέρον άρχισαν να γυρίζουν με επίσης ένοχλητική ταχύτητα. Και μπαίνοντας στο αυτοκίνητο, παίρνοντας ένα δικράνι ή σηκώνοντας άπ' τή φωτιά μια κατσαρόλα με βραστό νερό, άνησυχοΰσαν μήν τυχόν και χάσουν τα λο-

γικά τους, μὴν τυχὸν καὶ βουλιάξουν σὲ ἀπελπισία μαύρη καὶ τοὺς κυριεύσει τρέλα καὶ πέσουν μὲ τὸ αὐτοκίνητο στὸν κορμὸ τοῦ πρώτου δέντρου πού θὰ συναντοῦσαν μπροστά τους, ἢ καρφωθοῦν πάνω στὸ δικράνι, ἢ περιχυθοῦνε μὲ τὸ βραστὸ νερὸ κατακέφαλα. Μὴν τυχὸν ἐπίσης τοὺς κυριεύσει τρέλα ἀλλιώτικη καὶ τοὺς σπρώξει νὰ καρφώσουν μὲ τὸ δικράνι ἢ νὰ περιχύσουν μὲ βραστὸ νερὸ ἢ νὰ πατήσουν μὲ τὸ αὐτοκίνητο ὄχι τὸν ἑαυτὸ τους ἀλλὰ κάποιον κοντινὸ τους ἄνθρωπο, ἕναν γείτονα, τὸν κουμπάρο ἢ τὴ γυναίκα τους.

Κάποιοι στὸ χωριὸ ἀπέφυγαν καὶ τὴν παραμικρὴ κίνηση ὅλη μέρα· μερικοὶ καὶ τὶς ἐπόμενες μέρες. Ἡ Ἔλσμπет εἶχε πεῖ στὸν Μάρτιν καὶ σ' ἐμένα ὅτι πρὶν ἀπὸ χρόνια, τὴ μέρα μετὰ τὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα, ὁ συνταξιούχος ταχυδρόμος ἔπαψε τελείως νὰ κουνιέται. Γιατὶ ἦταν σίγουρος πὼς καὶ ἡ παραμικρὴ του κίνηση μποροῦσε νὰ σημάνει τὸ θάνατο. Καὶ παρέμεινε ἀκίνητος μέρες καὶ μῆνες μετὰ τὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα, ἀκόμα κι ὅταν κάποιος (καὶ συγκεκριμένα ἡ μάνα τοῦ τσαγκάρη) πέθανε ἐκπληρώνοντας τὸν κακὸ οἰωνὸ τοῦ ὄνειρου. Ὁ ταχυδρόμος ἔμεινε γιὰ πάντα καθιστός. Τὰ ἀκίνητα μέλη του ἔπαθαν φλεγμονή, τὸ αἷμα του δυσκολευόταν νὰ κυκλοφορήσει καὶ τέλος σταμάτησε κι αὐτό, μαζί μὲ τὴν ἀνήσυχη καρδιά του. Ὁ συνταξιούχος ταχυδρόμος πέθανε ἀπὸ τὸ φόβο του, τὸ φόβο μὴν τυχὸν καὶ πεθάνει.

Μερικοὶ στὸ χωριὸ σκέφτηκαν πὼς δὲν ὑπῆρχε πιά ἀναβολή, εἶχε ἔρθει ἡ ὥρα νὰ ἀποκαλύψουν μιὰ κρυφὴ, ἀποσιωπημένη ὡς τὰ τώρα ἀλήθεια. Κι ἔγραψαν γράμματα, πρωτοφανοῦς πολυλογίας, χρησιμοποιώντας ἐκφρά-

σεις ὅπως «για πάντα» καὶ «ποτέ». Πρὶν πεθάνω, σκέφτηκαν, πρέπει νὰ δώσω στὴ ζωὴ μου, τὴν τελευταία στιγμή ἔστω, μιὰ δόση ἀλήθειας. Καὶ οἱ ἀποσιωπημένες ἀλήθειες περιέχουν περισσότερη ἀλήθεια ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες, ἔτσι πίστευαν ὅλοι: ἐπειδὴ ἀνέγγιχτες καὶ ἀφανέρωτες εἶναι καταδικασμένες σὲ ἀκινήσια, καὶ ἀκίνητες μὲ τὰ χρόνια ἀβγατίζουν καὶ παχαίνουν. Καὶ στὴ δύναμη τῆς τελευταίας στιγμῆς δὲν πίστευαν μόνο αὐτοὶ ποὺ κουβαλοῦσαν μέσα τους ἀποσιωπημένες κι εὐσωμες ἀλήθειες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιες αὐτὲς οἱ ἀλήθειες αὐτοπροσώπως — πίστευαν ἐπίσης στὴ δύναμη τῆς τελευταίας στιγμῆς. Ἦθελαν στὸ τσὰκ ἀκριβῶς νὰ βγοῦν στὸ φῶς καὶ φοβέριζαν πὼς ὁ θάνατος, μὲ μιὰ ἀποσιωπημένη καὶ κρυφὴ ἀλήθεια μέσα μας, θὰ ἔταν ὀδυνηρὸς καὶ βασανιστικός· πὼς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά θὰ τραβοῦσε τὸν ἄμοιρο ἐτοιμοθάνατο ὁ θάνατος κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ γεροδεμένη ἀλήθεια, ποὺ δὲν θὰ ἔθελε ἐπ' οὐδενὶ νὰ μείνει κρυφὴ καὶ πεθαίνοντας, φτάνει ποὺ ἦταν θαμμένη σ' ὅλη τῆς τὴ ζωὴ, τώρα ἐννοοῦσε πάση θυσία νὰ βγεῖ ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμή ἔξω, εἴτε γιὰ νὰ πνίξει τοὺς πάντες μὲ τὴ βρόμα καὶ τὴ δυσωδία τῆς εἴτε γιὰ νὰ διαπιστώσει πὼς ἔξω στὸ φῶς δὲν ἦταν καθόλου ὅσο φριχτὴ καὶ τρομακτικὴ νόμιζε. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ ὑποτιθέμενο τέλος ἡ ἀποσιωπημένη ἀλήθεια ζητάει κατεπειγόντως μιὰ δεύτερη γνώμη.

Ὁ μόνος ποὺ χάρηκε μὲ τὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα ἦταν ὁ γερο-Χόμπελ, ὁ γεωργός. Ὁ γεωργός Χόμπελ εἶχε ζήσει τόσο πολλὰ χρόνια, ποὺ ἦταν πιά σχεδὸν διάφανος. Ὅταν ὁ δισέγγονός του τοῦ εἶπε γιὰ τὸ ὄνειρο τῆς Ζέλμα,

ὁ γερο-Χόιμπελ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι πού ἔπαιρνε τὸ πρωινό του, χαιρέτησε τὸν δισέγγονό του μ' ἓνα νεῦμα κι ἀνέβηκε στὸ δωμάτιό του, στὴ σοφίτα τοῦ σπιτιοῦ. Ἐκεῖ ξάπλωσε στὸ κρεβάτι του καὶ κάρφωσε τὸ βλέμμα στὴν πόρτα, σὰν τὸ παιδί πού ἔχει γενέθλια καὶ περιμένει ἀνυπόμονα νὰμποῦν ἐπιτέλους οἱ γονεῖς του μὲ τὴν τούρτα.

Ὁ γεωργὸς Χόιμπελ ἦταν ἀπόλυτα σίγουρος πὼς ὁ Θάνατος θὰ ἔταν εὐγενικός, ὅπως ἦταν ὁ ἴδιος ὁ γεωργὸς Χόιμπελ σ' ὅλη του τὴ ζωή. Ἦταν πέρα γιὰ πέρα βέβαιος πὼς ὁ Θάνατος δὲν θὰ τοῦ ἄρπαζε διὰ τῆς βίας τὴ ζωή του, ἀλλὰ θὰ τοῦ τὴν ἔπαιρνε προσεκτικὰ ἀπὸ τὸ χέρι. Τὸν φαντάστηκε νὰ χτυπάει διακριτικὰ τὴν πόρτα, νὰ τὴν ἀνοίγει ἴσα μιὰ χαραμάδα, νὰ ρωτᾷ («Μπορῶ νὰ περάσω;») — ἐρώτηση στὴν ὁποία ὁ γεωργὸς Χόιμπελ θὰ ἔδινε φυσικὰ καταφατικὴ ἀπάντηση. «Μὰ καὶ βέβαια», θὰ ἔλεγε ὁ γεωργὸς Χόιμπελ, «παρακαλῶ, περάστε». Καὶ ὁ Θάνατος θὰ περνοῦσε μέσα καὶ θὰ στεκόταν δίπλα στὸ κρεβάτι τοῦ γεωργοῦ Χόιμπελ καὶ θὰ τὸν ρωτοῦσε: «Σᾶς βολεῦει τώρα; Μπορῶ, ἂν προτιμᾶτε, νὰ ξανάρθω ἀργότερα». Κι ὁ γεωργὸς Χόιμπελ θ' ἀνασηκωνόταν καὶ «Ὁχι, ὄχι, μιὰ χαρὰ μὲ βολεῦει τώρα», θὰ ἔλεγε, «ἄς μὴν τὸ ἀναβάλουμε πάλι, ποιὸς ξέρει πότε θὰ σᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νὰ ξαναπεράσετε ἀπὸ δῶ», κι ὁ Θάνατος θὰ καθόταν στὴν καρέκλα τὴ βαλμένη ἤδη δίπλα στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ. Θὰ ζητοῦσε ἐκ τῶν προτέρων συγγνώμη γιὰ τὰ κρύα του δάχτυλα, πράγμα πού ὁ γεωργὸς Χόιμπελ ἤξερε ὅτι καθόλου δὲν θὰ τὸν ἐνοχλοῦσε· κι ὕστερα θ' ἀκουμποῦσε τὸ ἓνα του χέρι στὰ μάτια τοῦ γεωργοῦ Χόιμπελ.

Ἔτσι τὸ φανταζόταν ὁ γεωργὸς Χόιμπελ. Σηκώθηκε ξανά, γιατί εἶχε ξεχάσει ν' ἀνοίξει τὸ φεγγίτη — γιὰ νὰ μπορέσει ἡ ψυχὴ του μετὰ νὰ πετάξει ἔξω ἀνεμπόδιστη.